

KİTAP İNCELEMESİ – 1

Hazırlayan: Fırat DEMİRKOL*

ULUSAL GÜVENLİKTE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI: ABD ve ÇİN ÖRNEKLERİ

Yazar:

Onur SÖNMEZ,

**Ulusal Güvenlikte Yapay Zekâ Kullanımı:
ABD ve Çin Örnekleri,**

Ankara: Nobel Bilimsel Eserler, Nisan 2020, 106 s.

ISBN: 9786257932455

Onur SÖNMEZ tarafından kaleme alınan bu eser yapay zekâ kavramı üzerinden ulusal güvenlik kavramına yönelik incelemede bulunmaktadır. Yapay zekâ kavramının ne olduğu, tarihsel gelişimi, nasıl çalıştığı, güvenlik kavramının boyutunu nasıl değiştirdiği/değiştireceği, kullanım alanları, riskleri ve ülkelerin neden yapay zekâyâ yatırım yaptıklarına yönelik olarak değerlendirmeleri ele almaktadır. Bu kapsamda yapay zekâ üzerine yapılan çalışmalara değinilmiş, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) gibi ülkelerde sosyal ve fen bilimlerinin her ikisinde de yapay zekâ kullanımının yoğun olduğu hususuna değinilmiş ve bu noktada yapılan çalışmalara örneklendirmeler yapılmıştır.

İlgili eser giriş ve sonuç bölümlerinin yanında kavramsal ve tarihsel çerçevede yapay zekâ, ulusal güvenlik çerçevesinde yapay zekâ ve ulusal güvenlikte yapay zekâ kullanımı başlıkları altında toplam 5 bölümden oluşmaktadır.

İlk bölüm olarak Giriş bölümü karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde yapay zekâ kavramına kısaca değinilmiş ve kitabın ilerleyen bölümlerinde detaylandırılacak başlıklara ilişkin olarak ipuçları verilmiştir. Kitabın ikinci bölümü Kavramsal ve Tarihsel Çerçevede Yapay Zekâ adıyla yapay zekâ kavramının ortaya çıkış serüvenine değinmektedir. Turing yaklaşımına değinilen bu bölümde bir bilgisayarın akıllı sayılabilmesi için belirlenen özelliklerden bahsedilmiştir. Akıllı cihazların başarılı olabilmesi için rasyonellik kavramına dayalı hareket etmesi ve bu kapsamda rasyonelliğin ne olduğu, rasyonel hareket etmenin nasıl olacağı gibi başlıklara açıklanmıştır. Bu noktada özellikle her zaman rasyonel karar almanın mümkün olmadığı ve bazı durumlarda rasyonel düşünmeden de karar alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu

* Öğr. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Gelişim Meslek Yüksekokulu; İstanbul Gelişim Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora Programı Öğrencisi, İstanbul, Türkiye,
E-Posta: fdemirkol@gelisim.edu.tr, [ORCID https://orcid.org/0000-0003-0887-0898](https://orcid.org/0000-0003-0887-0898)

durumlarda akıllı makinelerin tıpkı insanın yaptığı gibi aldığı kararların nasıl gerçekçi olması gerektiği başlıklarına değinilmiştir. Yapay zekânın gelişim sürecinden bahsedilen bu bölümde yapay zekânın ilişkili olduğu bilim dalları sıralanmıştır. Bu dalların felsefe, mantık, bilişsel psikoloji ve dilbilim gibi oldukça geniş bir yelpazede olduğun açıklanmıştır. Özellikle teknik gelişmelerin yapay zekâyâ olan katkısından bahsedilmiş ve ağ kaynaklarının artması, Google gibi altyapıların bu sürecin gelişmesine olan katkısına değinilmiştir. Yapay zekânın çalışma prensiplerine de değinilen bu bölümde insanın hareketlerine benzer olması, rasyonel, tutarlı, çevreden gelen mesajlara duyarlı olması ve kolay ya da karışık tüm durumlara karşı mantıklı, tutarlı ve rasyonel tepkiler verebilme yeteneğinin olması gerektiğinden bahsedilmektedir. Üçüncü bölüm Ulusal Güvenlik Kavramı Çerçevesinde Yapay Zekâ adıyla bölümlendirilmiştir. Bu bölümde "akıllı savaş" kavramından bahsedilmekte ve yapay zekâ uygulamalarının güvenlik sistemlerinde kullanımı ve bu kapsamda ülke güvenlik stratejilerinin yeni nesil teknolojiye göre değişimine değinilmektedir. Değişen teknolojiler ile birlikte güvenlik ve ulusal güvenlik kavramlarında ortaya çıkan değişim açıklanmaktadır. Makine öğrenmesi kavramı üzerinden bilgisayarların yüz tanımı, otonom araçlar ve kişisel sanal asistanlar gibi özelliklere kavuşması ile birlikte yapay zekânın ulusal güvenlik alanında kolaylaştırıcı teknoloji olarak ortaya çıkması ve bu nedenle ilgili alanda kullanımının artmasından bahsedilmektedir. Ulusal güvenlik kavramının alt başlıkları olarak alan güvenliği, sınır güvenliği, ekonomik güvenlik, politik güvenlik ve siber güvenlik kavramlarından bahsedilmiş ve bu alanlarda yapay zekâ kullanımından örnekler verilmiştir. Son olarak ilgili bölümde ulusal güvenlikte yapay zekâ kullanımının taşıdığı risklerden bahsedilmektedir. Bu riskler otonom silahların sağden çıkması, sistemlerin kötü niyetli kişilerin eline geçmesi ve sistem güvenliğinin sağlanmasının zor olması gibi başlıklar altında ortaya konmaktadır. Eserin dördüncü bölümü olan Ulusal Güvenlikte Yapay Zekâ Kullanımı, yapay zekânın ulusal güvenlikte kullanım şekilleri, devletlerin yapay zekâ gelişmelerine ilgi duymaları ve bu noktada yatırım yapma eğilimi göstermelerinden bahsetmektedir. Bu bağlamda hem maddi yatırım hem de teknoloji gücü anlamında lider statüsü olan ABD ve ÇHC örnekleri üzerinden karşılaştırma yapılmaktadır. ABD Örneği'nin incelendiği alt başlıkta; ABD'nin sürekli savaş içerisinde olması nedeniyle geliştirdiği teknolojiler deneyimleme fırsatı bulduğu ve güçlü altyapı sağlayıcı şirketlere sahip olması (Google gibi) nedeniyle avantajlı ülke konumundan bahsedilmektedir. ABD'nin yapay zekâ kullanımı ve geliştirilmesi alanında ortaya koyduğu dünya lideri olma hedefinden bahsedilmiş ve bu noktada Google destekli yapay zekâ projesi olan Project Maven, dijital ayak izlerinin takibi ve ulusal güvenlikte kamuoyu oluşturma noktasında çalışan Cambridge Analytica Projesi ve konum, veri, açık ve yarı açık kaynak takibi yaparak doğrudan suç önlemeye yönelik geliştirilen Palantir Technologies projelerinden bahsedilmektedir. Yapılan kıyaslamaların Çin Örneği alt başlığında ise ÇHC'nin yapay zekâ alanına ciddi yatırımlar yaptığı, akademik çalışmalarda dünyada ilk sırada olduğu ve ÇHC'nin yapay zekâ geliştirme planı bulunduğu anlatılmaktadır. Bu bağlamda ÇHC'nin çalışmalarına örnek olarak savaş drone'u olan Stealth Drone CH-7, otonom deniz aracı olan SeaFly-01 ve kişisel bilgi toplamaya ve suç önlemeye yönelik olarak yapılandırılan Social Credit System (SCS)'i açıklanmaktadır. İlgili eserin Sonuç bölümünde yapay zekânın gittikçe yükselen öneminden bahsedilmektedir. Yapay zekânın kısa vadeli etkisinin onu kimin kontrol ettiği ile ilgili olduğu ancak uzun vadeli etkisinin ise yapay zekânın kontrol edilip edilmemesi ile ilgili olduğu çıkarımı ortaya konmuştur. Yapay zekânın artık ulusal güvenlikte ve savunma sanayinde olmazsa olmaz bir gerçek olduğu vurgulanmaktadır.

İlgili kitap çalışması yalın ve anlaşılır bir dil kullanılarak oluşturulmuştur. Literatüre katkı sağlayacak kavramları barındıran çalışma ilerleyen dönemde yapay zekâ ve ulusal güvenlik alanında çalışmayı düşünenler için oldukça yaratıcı başlıklar

sunmaktadır. Yapay zekâ kavramı son dönemde ülkelerin gündeminde olduğu gibi akademik dünyanın da gündeminde yoğun şekilde bulunmaktadır. 1996 yılından itibaren Scopus veri tabanında yapay zekâ alanında yayınlanan makalelerin sayısı 8 kat oranında artmıştır. Aynı dönem içerisinde bilgisayar bilimleri ancak 6 kat oranında büyüme gösterebilmiştir. Ortaya konulan bu artış rakamları neticesinde 2019 sonu itibarı yapay zekâ alanında yapılan yayınlar Scopus veri tabanındaki toplam yayınları %3'ü seviyesine ulaşmıştır. Özellikle son 15-20 yılın yayın rakamları incelendiğinde yapılan yayınların büyük kısmının ÇHC ve ABD tarafından ortaya konulduğu ve bu iki ülkenin yapay zekâ alanında hem akademik hem de bilimsel çalışma konusunda lider özelliği bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durum yazarın konu seçimi ve konuya ilişkin olarak örnek ülke seçimi konusunda oldukça isabetli bir biçimde karar aldığını ortaya koymaktadır. Yazarın 3. Ve 4. Bölüm başlık tercihleri birbirine oldukça yakın gözükmekte, her ne kadar içerik olarak farklı olsa dahi bu durum yazarın tekrara düştüğü izlenimini verebilmektedir.

Çalışmanın ilerleyen dönemde geliştirilerek yeni basımlarının yapılması ve farklı ülke örnekleri ile geliştirilmesi oldukça mümkün gözükmektedir. Yazar tarafından ortaya konulan karşılaştırmalı perspektif ilerleyen dönemler için araştırmacılara yeni pencereler açmaktadır.